

ԿԱԹՈՒԼԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հակակղերական շարժումը կաթոլիկ ժողովրդի մէջ աւելի և աւելի մեծ ծաւալ է ստանում: Զխօսելով Ֆրանսիայի, Սպանիայի և Իտալիայի մասին, ուր կաթոլիկութիւնը մի ժամանակ կատարելապէս տիրապետող էր, այդ շարժումը տարածուել է նաև ազատ Զուլիցերիայում ու Ամերիկայում: Բաղենի մեծ դքսութեան մէջ տեղի են ունեցել հակակղերական գանադան շարժումներ: Ալեն-նայի „N. F. Presse“ թերթում տպուած է մի յայտարարութիւն, որով Ֆրէյքուրգեան համալսարանի և Կարլսրուհի բարձրագոյն տեխնիքական դպրոցի բոլոր պրոֆեսորները և դասախօսները դիմում են արել Բաղենի մեծ դքսին: Այդ հետաքրքրական յօդուածի մէջ ի միջի այլոց կարդում ենք. «40 տարի շարունակ կառավարութիւնը թոյլ չէ տուել Բաղենում հիմնուելու կաթոլիկացիներ: Եթէ այժմ թոյլ արուի նրանց մեր երկրում վանք հիմնելու, այն ժամանակ մեր հասարակական կեանքի համար յառաջ կըգայ մի վտանգ, որը մենք չենք կարող ծածկել: Մեր ժողովրդի կրօնական պէտքերի հոգալը ամբողջովին դառնում է մեր հոգևորականութեան ձեռքին, որը անկեղծութեամբ նուիրուած է իւր գործին: Դորա հետ ի միասին ժողովրդի բարոյական զարգացման գործի համար աշխատում է ինքը հասարակութիւնը և կառավարութիւնը: Դժուար է ասել թէ ինչ օգուտ կարող են տալ կաթոլիկական վանքերը, բայց բոլորի համար պարզ է, որ եզուիտների վերադարձը կարող է միայն խանգարել այն կրօնական անդորրութիւնը, որը այնքան դժուարութեամբ մենք վերականգնել ենք»:

— Մի քանի ամիս առաջ վախճանած կարդինուլ Լեգալսուսիուս փոխարէն միսիոնարական միաբանութեանց կառավարիչ Նշանա կուեց Կարդինալ Գօտալին: Նա թէև ծագումը հասարակ բնատնիքից է, բայց այժմ համարւում է ապագայ պապական ընտրութեան ամենաապագեցիկ թէկնածուներից մէկը: Կարդինալ Գօտալին սկզբում Զենովայի նաւահանգստում վարձու բանուոր էր, բայց շուտով կուսակրօնի սրբւմ հաղնելով մտնում է Կարմիրխաների վանքը: Նա անդադար ինքնակրթութեամբ պարապելով, շատ շուտով աչքի է ընկնում ամբողջ միաբանութեան մէջ և Նշանակուում է Զենովայի ծովային դպրոցի ուսուցչապետ: 1892 թուին Բրազիլիայում կաթոլիկ համայնքի կրօնական գործերում թագաւորում էին խիստ մեծ անկարգութիւններ, այնպէս որ Լեոն XIII Պապը կարեւոր է համարում բարենորոգումներ մտցնել. այս

ճանր գործը նա յանձնարարում է Գօտտին, որ ամբողջ երեք տարի մնալով Բրազիլիայում կաղմակերպում է կաթուղիի համայնքի գործը: Այս աշխատանքի համար պապը նրան յետ է կանչում և կարգինալութեան ծիրանի ղազցնում, և ապա վերջին օրերս նշանակում է յիշեալ բարձր և խիստ կարևոր պաշտօնին: Բայց նա մնում է միշտ նոյն համեստ վանականը, ինչ որ առաջ: Փրանսիական կառավարութեան նկատմամբ՝ Գօտտին Աատիկանի չափաւոր քաղաքականութեան կողմնակից էր: Նորա նոր պաշտօնի մէջ նշանակուելը մեծ ուրախութեամբ է ընդունուել Հռովմում, ուր Վարդինալ Լեգոստովսկուն չէին սիրում:

—Փրանսիայում ներկայումս տեղի է ունենում մի հետաքրքրական շարժում, որի նպատակն է աստուածաբանութեան դատաւութեան մինչև այժմ գոյութիւն ունեցող եղանակը փոխել: Այս պահանջը յառաջացել է այն՝ հռովմէական եկեղեցու համար տխրառիթ՝ դէպքից, որ վերջին տարիները, մեծամասամբ երիտասարդ և ընդունակ քահանաներից, 400 հոգի խզել են իրանց կապը եկեղեցու հետ: Այս առթիւ Փրանսիայի կրթութեան բարձր հոգևորականութիւնը այն միտքն է յայտնում, թէ պէտք է քահանաների դատարարութեան գործը հիմնովին կաղմակերպել, որպէս զի կարելի լինի հաւասարակշռութիւն պահպանել Հռովմ. կաթուղիի եկեղեցու աստուածաբանութեան մի կողմից և նորագոյն գիտութեան մէջ միւս կողմից: Այս շարժման դլուս անցել են այնպիսի յայտնի մարդիկ, ինչպիսիք են Վարդինալ Պերբոն Ալբիացի, արքեպիսկ. Մինիօն, Լաուազի, որը ամենից հմուտն է համարուում ո. Գրքի գիտութեանց մէջ, Դիւլէն, Լէ—Վամիու (հեղինակ «Յիս. Քրիստ. կեանք» յայտնի գրութեան): Այս անձինք համոզուած են, թէ Փրանսիայում կաթուղիի եկեղեցու թոյլ կողմն այն է, որ բաժանումն է ընկել աստուածաբանութեան և նորագոյն աշխարհայեցողութեան, քաղաքակրթութեան և ուսումնական հետազօտութեանց մէջ, ուստի և եկեղեցին կորցրել է իւր նշանակութիւնը, չէ կարողանում ազդել զարգացած ու ուսումնական դասի վերայ: Սոքա գիշտութիւն են յայտնում, որ քահանայացուները հոգևոր դպրանոցներում դատարարակուում են հին սքոլաստիքական եղանակով և չեն այցելում համալսարանները, ուր սովորեցնում են իսկական գիտութիւններն ու գործ դնում քննադատութիւն: Փրանսիայի հոգևոր դպրոցների այդ դրութիւնը քննութեան ենթարկելով, նոքա ողբում են իրանց եկեղեցու տխուր ու անմիթար վիճակը և միջոցներ են առաջարկում բարեփոխելու ու ժամանակակից քաղաքակրթութեան համակերպելու: Աբբայ

Նլէշնը, այս շարժման մի նշանաւոր անդամը, քահանաների դատարարակութեան համար կազմած իւր նոր ծրագրի մէջ այն տխուր և միանգամայն ցաւալի ճշմարտութիւնն է յայտնում, թէ հոգեւոր դպրանոցներում ուսուցիչ են նշանակում ոչ թէ ուսումնական, ընդունակ մարդկանց, այլ նրանց, որոնք պաշտպանում են ընդունուած հին սքոլաստիքական եղանակները, թէև ուսումնական տեսակէտից նոքա լինեն խիստ տգէտ: Գիւշէն իւր «Փրանս. եկեղեցու հին պատմութիւնը» գրքում ոչնչացնում է անգրլեոնականների շատ կեղծիքները, իսկ Լատաւզէն ձգտում է Աստուածաշնչի ուսումնասիրութիւնը բարձրացնել այն աստիճանի, որ առաջ եղել է, երբ Ռիշար Սիմօնի պէս յայտնի անձնքի համաշխարհային գիտութեան գլուխ էին կանգնած: Սոցա բոլոր դադափարները հրատարակուած են «Փրանսիական հոգեւորականութեան թերթում»: Արքեպ. Մինիօն հրատարակել է «Աստուածաբանութեան դաստիարակութեան եղանակի մասին» մի նշանաւոր յօդուած, ուր նա պնդում է թէ կաթոլիկ աստուածաբանական դատութիւնը պէտք է համաձայնեցնել նորադոյն գիտութեան հետ: Պաբլ է, որ այսպիսի ազատամիտ ձգտումները հակառակ շարժում առաջ կրէրեն սքոլաստիքական եղութական շրջաններում: Նանտի եպիսկ. անգրլեոնական Տիւրինադը հարցնում է ազատամիտ դսրոցի այս գաղափարների առթիւ. «Ո՛ր ենք գիմում մենք. աւելի և աւելի խորն են թափանցում մեր մէջ այս նոր գաղափարները»:—Եկեղեցու պաշտօնական ներկայացուցիչները նմանապէս հակառակում են ազատամիտ շարժման, իսկ պաշտպանները հեռացում են բարձր պաշտօններից: Նոր դպրոցի գաղափարները կարելի է աւելի լաւ արտայայտել հ. Մինիօի հետեւալ խօսքերով. «Աստուածաբանութիւնը գեռ չի կատարել իւր դերը Աստուծոյ թաղաւորութիւնը տարածելու գործում, որը դաւանաբանութեան անփոփոխ առարկան է. նա պարտաւոր է ցոյց տալ, թէ ինքն ի՞նչպէս պէտք է համապատասխանէ ժամանակի ոգուն, կամ ի՞նչպէս պէտք է համաձայնեցնէ հաւատի ուսմանը աշխարհի տիրապետող գաղափարների հետ: Այս նպատակին հասնելու համար աստուածաբանութիւնը պէտք է հիմնաւոր ծանօթութիւն ունենայ ժամանակակից ուղղութիւնների մասին և պէտք է թափանցէ հաւատի ուսման իսկական կենտրոնը»:

